

ONLINE izložba

MARICA VOJNOVIĆ VISOČANKA

Zaostavština predmeta i fotografija
s kraja 19. i početka 20. stoljeća

(1892-1982)

Autorice izložbe:

Habiba Efendira-Čehić prof., kustos muzeja
Dženana Arnautović, MA

JU „Zavičajni muzej“ Visoko
16. 5. 2020.

Riječ autora

Zaostavština Marice Vojnović dio je fundusa Zavičajnog muzeja od 1981. godine. Raspoređena je u više muzejskih zbirki: umjetničku, etnografsku i fototečku. Sastoji se od stilskog namještaja, predmeta sakralne i profane umjetnosti te obimnog fotografskog materijala. Materijal iz zaostavštine gospodice Vojnović prvenstveno je vrijedan kao zavičajna zbirka jer se može posmatrati i analizirati kao dokument o životu, kulturi i običajima pravoslavnih visočkih porodica s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Na osnovu materijala moguće je pratiti razvoj fotografije i rad značajnih fotografskih ateljea koji su djelovali širom Evrope u periodu između dva svjetska rata. Također, analiziranje ovog izvornog materijala doprinosi osvjetljavanju društvenih i kulturno-umjetničkih tendencija u Visokom prvih decenija 20. stoljeća kada je Srpsko pjevačko društvo Milutinović Visoko imalo uspješne muzičke nastupe u Visokom i regiji, a čiji je član u to vrijeme bila Marica Vojnović (1892–1982) kao jedan od prvih pet vokala društva. Pored navedenog, materijal je koristan za istraživanje, analiziranje i upoznavanje nekadašnjeg života u Bosni i Hercegovini kroz različite periode.

Zavičajni muzej trenutno je zatvoren za posjete ljubiteljima muzejske djelatnosti uslijed pandemije virusa COVID-19, te je zbog toga pripremljena digitalna izložba jednog dijela fundusa iz zaostavštine gospodice Vojnović – fotografije s kraja 19. i početka 20. stoljeća.

Ova izložba analizira fotografiju kao medij koji je našao svoju svrhu i široku primjenu u društvu. Kao takva fotografija je predstavljena kao samostalan medij, sastavni dio štampe, dopisna karta i kao lični dokument. Interesantan aspekt zaostavštine čine stare fotografije, od kojih su odabранe predstavljene putem online platforme Zavičajnog muzeja. Nastale su na razmeđu dva stoljeća kada se otvaraju fotografски ateljei s kompletnom tehničkom i estetskom opremom za izradu fotografskog snimka nastalih studijskim i terenskim radom u maniru secesije, romantizma i art décoa. Historijski trenutak u razvoju fotografске umjetnosti jeste prijelaz nastanka fotosnimka iz zatvorenog studija ka snimanju na otvorenom. Na taj način fotografija pronalazi nove puteve u razvoju od studijske ka eksternoj, od monumentalne ka dokumentarnoj.

Veći dio predstavljenih fotografija svoje porijeklo vuče s prostora današnje BiH, Hrvatske, Srbije i Crne Gore koje su u prošlosti bile u sastavu Austro-Ugarskog Carstva, a zatim dio Kraljevine SHS. Glavne odlike odabranih fotografija jesu crno-bijeli tonovi kod kojih se ponekad provlače topliji tonaliteti, dok su neke od njih izrađene isključivo u smeđim tonovima što im daje određenu draž i toplinu. Portreti su komoziciono osmišljeni s pažljivo odabranom pozadinom u ambijentu fotografskog ateljea ili prirode zahvaljujući nekolicini tada poznatih fotografa sa sjedištem u Sarajevu, Višegradu, Dubrovniku, Karlovcu i Rumi. Među njima je i prvi fotograf iz Visokog.

Sastavni dio izložbe su i dopisne karte – razglednice koje se oslanjaju na štampani materijal, ali i na fotografiju. Na dopisnim kartama štampani su motivi poznatih slikara te fotografски portreti poznatih ličnosti, pjesnika i holivudskih glumaca, gradski motivi, panorame i arhitektura za koje su izdavačke kuće polagale prava na izdavanje. Također, značajan dio dopisnog materijala čine i porodične fotografije na koje je porodica polagala pravo. One sadrže vizualnu i pisano komunikaciju u poštanskom prometu i šalju slikovnu i pisano poruku svojim voljenim. Izložena je i fotografija u obliku ličnog dokumenta s vlastoručnim potpisom Marice Vojnović kao glavno sredstvo identifikacije vlasnika dokumenta.

Portret mladih dama Marica i Natalije Vojnović

Dopisna karta sa studijskom fotografijom smeđih tonova

Dimenzija: 8,1 x 11,3 cm

Datacija: početak 19. stoljeća

Nepoznat fotografski studio

Opis

Na fotografiji istaknuta je gradska moda dame s kraja 19. i početka 20. stoljeća – duže suknje A-kroja s visokim pojasm, nabrane košulje s bogatim čipkanim detaljima i visokom kragnom. Šeširi su otvorenog širokog oboda postavljeni preko kose oblikovane u punđu ovalnog oblika. Otvoreni suncobran bio je statusni simbol dame ovog perioda.

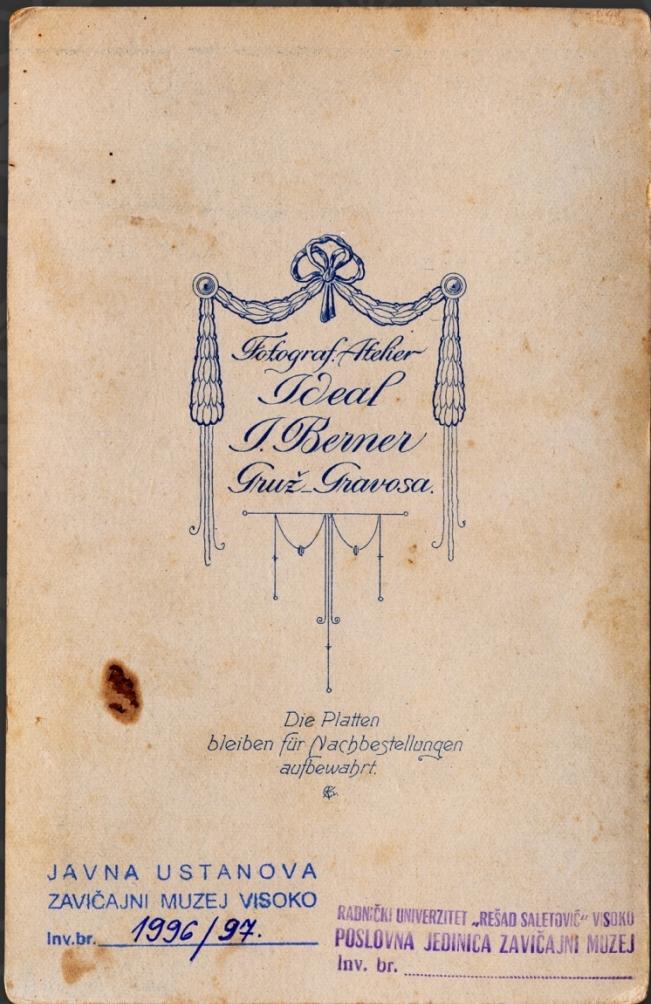

Portret bračnog para, Dubrovnik

J. BERNER
GRUŽ - GRAVOSA

Kaširana fotografija crno-bijelih tonova

Dimenzija fotografije: 10,2 x 14,5 cm

Dimenzija podloge: 10,7 x 16,5 cm

Datacija: 1911/1912.

Fotograf Atelier Ideal J. Berner, Gruž – Gravosa

Opis

Studijski portret bračnog para prikazuje nasmijanu damu sa šeširom širokog oboda kako pozira oslonjena na supruga. Ispred njih se nalazi stolić s velikim buketom cvijeća svijetlih boja, simbolom radosti i novog života. Na poleđini fotografije štampana je litografija s inicijalima autora i oglasom za fotografski studio.

JAVNA USTANOV
ZAVIČAJNI MUZEJ VISOKO
Inv.br. 1996/94.

RADNIČKI UNIVERZITET „REŠAO SALETKOVIĆ“ VISOKO
POSLOVNA JEDINICA ZAVIČAJNI MUZEJ
Inv. br.

Bračni par Milenija A. Ćurovićeva i

Svetozar (Ž?) Stojković

Dobrun – Bosna, Sereni, Kragujevac

Kaširana fotografija mlječno-smeđih tonova

Dimenzija fotografije: 14,6 x 10,25 cm

Dimenzija podloge: 16,4 x 10,6 cm

Datacija: kraj 19. i početak 20. stoljeća

Photographisches Atelier Serafin Sperling,

Višegrad

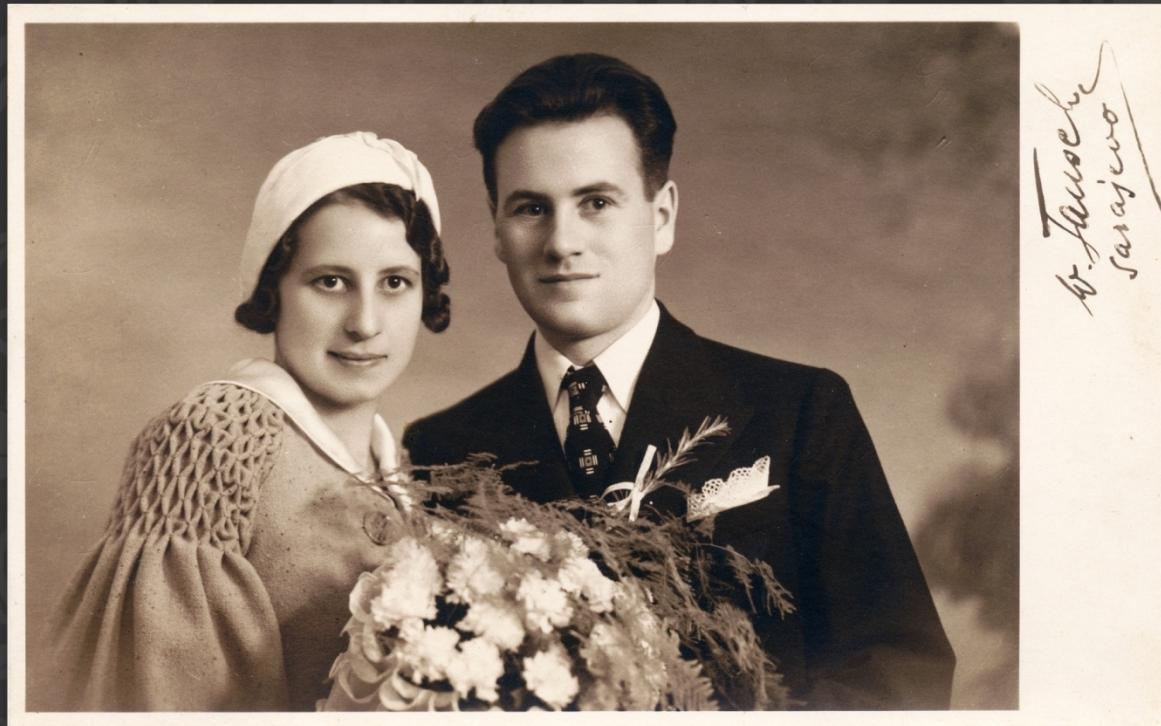
Seraphine Sperling, Višegrad,

Opis

Kompozicija bračnog para snimljena je u anfasu. Zaokružena je efektom izmaglice dok je od pojasa presječena bijelim kartončićem s natpisom. Fotograf Sperling koristio je na fotografijama tehniku *ferlauf*, tehniku sjenčenja, što je fotografijama davalo novu dimenziju. Njegove fotografije zabilježene su u Priboju u Srbiji tokom 1900. godine, što upućuje na snimanje i izradu eksterne fotografije van višegradske studije. U tom kontekstu Sperling je bio angažovan i kao putujući fotograf. Na poleđini je litografija Bernarda Wachtla iz Beča (Wien) sa simboličnim motivom malih kupidona koji nose kružnu platu s natpisom *souvenir* na čijem su vrhu golub i golubica.

Studijski portret bračnog para Mihaliček

*V. Janošek
Sarajevo*

Dopisna karta s fotografijom smeđe-sivih tonova

Dimenzija: 8,5 x 13,5 cm

Datacija: 13. 10. 1935.

Fotograf: Walter Tausch, Sarajevo u vlastoručnom potpisu

Opis

Na dopisnoj karti portret je mladog bračnog para Ljube i Erne Mihaliček. Fotografsani su u fotografском studiju Waltera Tauscha u Sarajevu koji se nalazio u Ulici Čemaluša br. 138. Na osnovu popisa Češke besjede iz 1910. godine u Sarajevu je od 1878. godine boravio, između ostalih, i Walter Tausch, izvještač novina tokom 1914. godine. Tauscheva dokumentarna fotografija zabilježila je brojne historijske trenutke austrougarske Bosne i Hercegovine.

Svatovi

Dopisna karta s fotografijom crno-bijelih tonova sa smeđim nijansama

Opis: na fotografiji je snimak svatova snimljen u bašti kuće gospodice Marice Vojnović na kojoj preovladava slavljenička atmosfera užeg kruga rodbine i prijatelja.

Dimenzija:

8,8 x 13,9 cm

Datacija:

oko 1920.

Nepoznat

fotografski studio

Svadba Muharema iz Lijevna, Bosna

Dopisna karta s fotografijom crno-bijelih tonova

Dimenzija: 9 x 14cm

Datacija: 22. 3. 1926.

Nepoznat fotografski studio

Opis

Fotografija prikazuje snimak muslimanske svadbe na kojoj se uočava neposredan susret dvije kulture koje su bile zastupljene na području Bosne i Hercegovine. To su *a la turca* i *a la franca*, spoj Istoka i Zapada, što je primjetno na primjeru žena koje nose zar i onih s elegantnim šeširima, muškaraca s fesovima i onih u fraku. Jedan od najzanimljivijih detalja uočava se na primjeru nevjestinog načina odijevanja. Odjevena je u kat i jemeniju, dok su joj na nogama štikle.

Vaskrsna čestitka od Fatime iz Mostara

Dopisna karta s prazničnim motivom – razglednica

Dimenzija: 8,9 x 14 cm

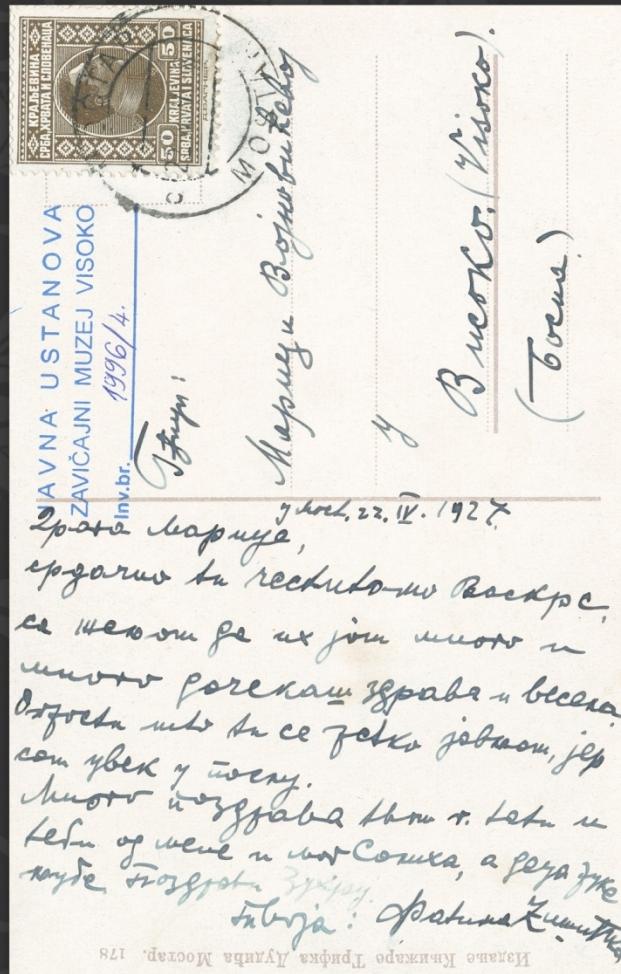
Datacija: 22. 4. 1927.

Izdanje knjižare Trifka Dudića, Mostar 178

Opis

Dopisnom kartom dominira praznični motiv koji je predstavljen simboličnim prikazom mladića i djevojke odjevenih u tradicionalnu nošnju. Uočava se natpis isписан crvenom bojom sadržaja: *Hristos Voskresei Vaistinu Voskrese*. Razglednica je nastala u izdanju knjižare Trifka Dudića iz Mostara koji je štampao praznične i druge motive dopsinjih karti i čestitki.

Dopisna karta Matilde Mihaliček iz Sarajeva

Dopisna karta s fotografskom reprodukcijom
umjetničkog djela crno-bijelih tonova

Dimenzija: 9 x 14,1 cm

Datacija: 1921–1925.

Izdavač: Merkur, Zagreb: W.R.B. & Co.

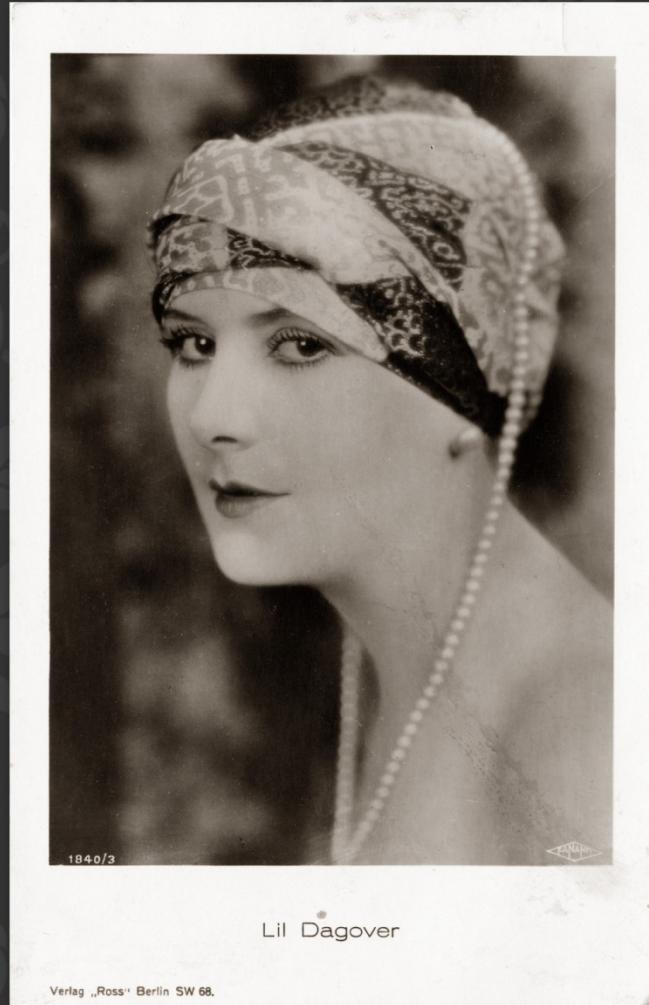
W. III: Galerija bečkih umjetnika, 203

Opis

Dopisna karta s motivom reproduciranog umjetničkog djela „Proljetno jutro“ rad je Hansa Zatzke (1859–1949), austrijskog slikara, koji u svojim djelima zastupa akademizam i fantastične motive. Radnja s fotografisanog umjetničkog djela smještena je na obali: u vodu su zagazile čarobne vile, jedan krilati dječačić – cupidon i dva labuda. U pozadini je jato ptica.

*Dopisna karta s fotografijom njemačke
glumice Lil Dagover (1887–1980)*

Dopisna karta s fotografijom poznatih filmskih ličnosti

– razglednica smeđih tonova

Dimenzija: 9 x 13,9 cm

Datacija: do 1935.

Izdavač: Ross Verlag (1920–1940)

Opis

Na dopisnoj karti prikazana je fotografija njemačke glumice Lil Dagover, najpoznatije glumice u nekadašnjoj Vajmarskoj Republici. Mlada dama pozira poluprofilnog stava, nagih ramena i vrata preko kojih s glave pada dugačka biserna ogrlica. Kosa je stilski umotana u šal ispod kojeg se vidi biserna naušnica – perla. Razglednica je izrađena u izdavaštvu njemačke izdavačke kuće Ross. Ovo izdavaštvo reproduciralo je razglednice s fotografijama visokog kvaliteta, možda i najbolje primjerke tog vremena. Dopisnu kartu poslala je Rajka Vojnović iz Sarajeva.

*Dopisna karta s fotografijom američke
glumice Bebe Daniels (1901–1971)*

Dopisna karta s fotografijom poznatih filmskih ličnosti

– razglednica smeđih tonova

Dimenzija: 9,2 x 14,2 cm

Datacija: do 1935.

Izdavač: Iris Verlag (1920–1930)

Opis

Na dopisnoj karti prikazana je fotografija američke glumice Bebe Daniels. Bila je i pjevačica, plesačica, pisac i producent. Na ovoj razglednici pozira na plaži u pijesku s kosom pokrivenom maramom. Izdavač razglednice je bečka izdavačka kuća Iris. Proizvodili su samo jednu dimenziju razglednice: 14 x 9 cm. Na prednjoj strani razglednice moguće je pročitati ime i prezime fotografisane osobe i izvor fotografije. Dopisnu kartu poslala je Rajka Vojnović iz Sarajeva.

Dopisna karta iz ateljea Alfreda Noyer

Dopisna karta s fotografijom smedjih tonova

Dimenzija: 8,6 x 13,7 cm

Datacija: do 1930.

Izdavač: atelje Alfred Noyer, Francuska

Opis

Dopisna karta s fotografijom iz ateljea Alfreda Noyerja prikazuje djevojku s mandolinom, valovite kose i barokne kragne. Fotografski studio Noyerja nalazio se u Parizu gdje je radio od 1900. do 1940. godine. Ovaj studio reproducirao je i razglednice iz I svjetskog rata s patriotskim i alegorijskim simbolima i motivima. Bio je član Pariškog ateljea. Dopisnu kartu poslao je gospodin Vasiljević iz Visokog.

Studijski portret dame

Z. Mucay
1920

Kaširana fotografija crno-sivih tonova

Dimenzija fotografije: 10,8 x 14,7 cm

Dimenzija podloge: 15,7 x 21,7 cm

Datacija: 1920.

Atelir Ivica Lisac (prije Ferber Šmidt), Sarajevo, Kralja Petra ul. preko puta srpske crkve

Opis

Na zagasitoj pozadini snimljen je profil portret mlade dame Jovanke Đorđević (?). Fotografska svjetlost obasjava put lica i vrata oivčenog širokим V-izrezom. Dekolte kiasi crno paperje haljine. Naušnica s cirkonom i privjesak na lančiću koji pada u prsni izrez imaju visoki metalni sjaj. Portret dame zauzima centralni dio kompozicije smješten ispod lučne dekoracije u pozadini. Fotografija je signirana autorskim potpisom čuvenog bosanskohercegovačkog fotografa Ivice Lisca koji je bio majstor studijske fotografije s akademskim obrazovanjem. Na ovoj fotografiji uočava se spoj fotografije s bojom i kistom.

Studijski portret dječaka Radmila

Dopisna karta s fotografijom crno-bijelih tonova sa zelenom nijansom

Dimenzija: 14,5 x 10,3 cm

Datacija: 1941.

Foto Narančić, Sarajevo, Aleksandrova 53
(Salomova palata)

Opis

Na dopisnoj karti pozira dvogodišnji dječak. Fotografisan je u profilu. Stoji na bijeloj stolici sa zelenim cvjetnim detaljima. Rukama se oslanja na stolicu. Nosi bijelu košuljicu kratkih rukava s kragalicom. Na nogama su crne lakane cipele. Na fotografiji je Radmilo, sin Nemanje i Rajke (rođ. Vojnović) iz Sarajeva.

Portret Jelene i Matilde Mihaliček

Dopisna karta s fotografijom sivo-smeđih tonova

Dimenzija: 8,6 x 13,1 cm

Datacija: oko 1932.

Foto Hedda, Aleksandrova 53, Sarajevo

Opis

Na dopisnoj je karti potret dvije sestre, Jelene i Matilde Mihaliček iz Visokog. Fotografisane su do pojasa u enterijeru sarajevskog fotografskog studija Hedda. Dame nose dugački bob dužine do ispod brade, frizuru koja je postala omiljena među holivudskim zvjezdama, te je bila simbol profinjenosti i sofisticiranosti.

Portret mladog gospodina

Dopisna karta s fotografijom crno-bijelih tonova
smeđe nijanse

Dimenzija: 8,9 x 14 cm

Datacija: do 1930.

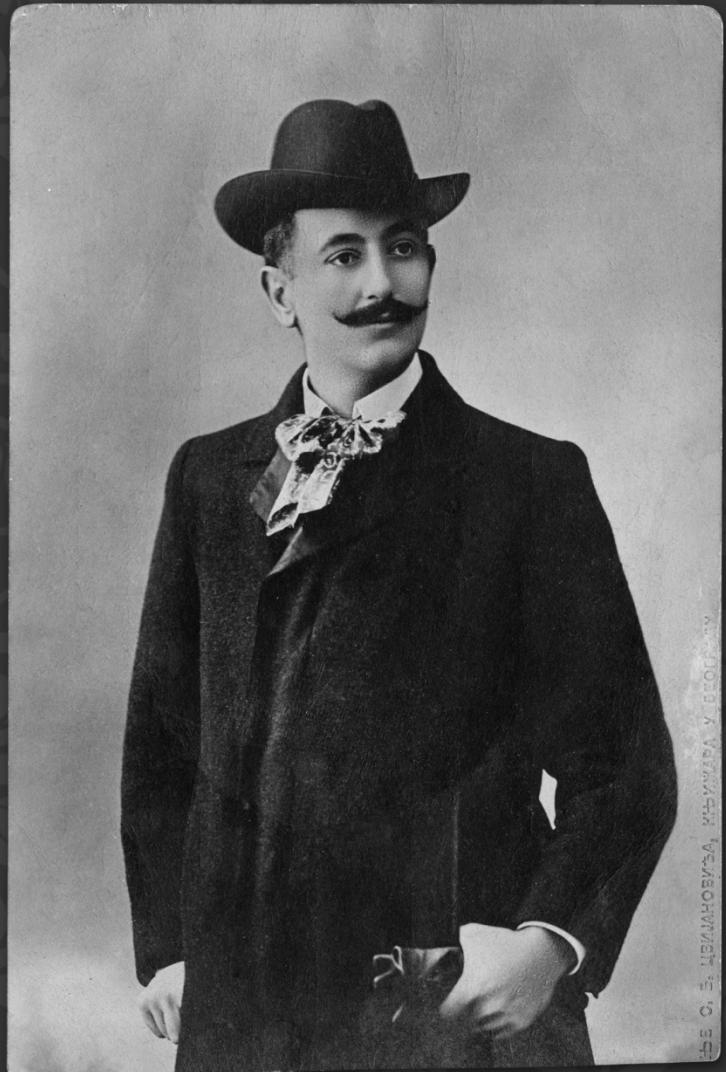
Nepoznat fotografski studio

Opis

Na dopisnoj je karti dat anfas cijele figure mladića s blagim zaokretom u desnu stranu. U desnoj ruci drži štap, u lijevoj šešir širokog oboda. Odjeven je u elegantno tamno odijelo s bijelim prslukom i leptir mašnom. Snimak je nastao u enterijeru fotografskog studija. Vertikalnu kompoziciju fotografije naglašava klasični stub u pozadini.

Dopisna karta s fotografijom Alekse Šantića (1868–1924)

ДОПИСНА КАРТА С ФОТОГРАФИЈОМ
АЛЕКСЕ ШАНТИЋА
У БЕОГРАДУ

Dopisna karta s fotografijom crno-bijelih tonova sa smeđim nijansama

Dimenzija: 8,9 x 13,3 cm

Datacija: prva polovina 20. stoljeća

Izdanje: S. B. Cvijanović

Opis

Dopisna karta nastala je u izdanju beogradske knjižare S. B. Cvijanović. Fotografija prikazuje portret pjesnika Alekse Šantića. Mladi mostarski pjesnik odjeven u gospodsko odijelo s mašnom ispod okovratnika pozira u enterijeru studija nepoznatog fotografa. Portret je u anfasu, blago zaokrenut prema desnoj strani fotografije s pogledom prema gore. Nosi šešir na glavi, kožne rukavice drži u lijevoj ruci.

Portret dvojice mladića

Kaširana fotografija crno-bijelih tonova

Dimenzija fotografije: 3,5 x 5,6 cm

Dimenzija podlage: 8,2 x 12,5 cm

Datacija: do 1918.

Elektro-Fotograf, Sarajevo, Franz Josefstr. 21

Opis

Na fotografiji je Panto Lazić (drugi s desne strane), visočki učitelj i horovođa Srpskog pravoslavnog društva Milutinović Visoko, s prijateljem. Fotografija je uramljena kartonskim okvirom s reljefnim cvjetnim uzorkom (suhi žig), dok se površina fotografije odlikuje visokim staklastim sjajem.

Studijski portret dame sa šeširićem

Dopisna karta s fotografijom smeđih tonova

Dimenzije fotografije: 8,2 x 11,5 cm

Dimenzije podloge: 8,8 x 13,6 cm

Datacija: 1930-ih

Foto Đ. Božić, Sarajevo

Opis

Mlada dama pozira sa šeširićem uskog oboda i visokog trupa, ukrašenim linearnim dezenom. Portret je dat frontalno, okrenute glave i pogleda udesno. Zagasitim tonovima smeđe boje fotograf postiže dinamičan svijetlo-tamni kontrast na portretu. Fotografija je snimljena u fotostudiju Đ. Božića u Sarajevu, fotografa koji je djelovao u periodu između dva svjetska rata. Na poleđini je pečat fotografa ciriličnim pismom.

Portret dječaka s drvenim konjićem

Dopisna karta s fotografijom, crno bijelih tonova.

Dimenzija: 8,4 x 13,7 cm

Datacija: 1930–1940.

Foto Atelje M. Karahasanović, Sarajevo

Opis

Na fotografiji je studijski portret dječaka kako sjedi na pletenoj stolici. Radi se o jednom od tri sina visočkog magacinera čija je supruga bila bliska prijateljica gospodice Vojnović. Muhamed Karahasanović bio je profesionalni fotograf i vlasnik fotostudiјa u Sarajevu u periodu između dva svjetska rata. Poznato je da se njegov fotostudio nalazio u prizemlju nekadašnjeg Gazi hotela u sklopu Gazi Husrev-begova vakufa tridesetih i četrdesetih godina 20. stoljeća. Izlagao je u sklopu *13. Zagrebačkog zbora* od 14. do 15. aprila 1930. godine.

Marica Vojnović s prijateljicama

Fotografija crno-bijelih tonova

Dimenzija: 8,8 x 6,3 cm

Datacija: 1940.

Foto Konjičanin Visoko

Opis

Na fotografiji je Marica Vojnović s prijateljicama: Stanka Radivojević, Dragica Vojnović i Marija Andrić. Fotografija je nastala u bašti gospodice Vojnović. U pozadini vidi se krov kuće visočkog apotekara Bohačeka koja je graničila s baštom Vojnovića. Autor fotografije je Muhamed Konjičanin, fotograf i novinar po struci. Snimak je izrađen u fotografском studiju Konjičanin čiji je prvobitni vlasnik bio njegov otac Alifakir koji je radio sve do 1930. godine. Nakon očeve smrti Muhamed je s majkom Džulom nastavio rad fotografске radnje uz određene izmjene, među kojima je i uvođenje zaštitnog znaka fotograforskog studija u formi piridalnog otiska pečata crvene boje s tekstrom *Foto Konjičanin Visoko*.

*Putnička legitimacija za povlaštenu vožnju iz 1923.
godine na ime Marica Vojnović s fotografijom i
vlastoručnim potpisom*

Lični dokument s fotografijom crno-sivih tonova

Dimenzija dokumenta: 7,4 x 11,7 cm

Dimenzija fotografije: 9,9 x 3,7 cm

Datacija: 1905–1910.

Nepoznat fotografski studio

Opis

Lični dokument sadrži korice, pet listova (10 stranica) i fotografiju. Na vanjskim koricama otisnut je grb Kraljevine SHS (suhi žig). Dokument je izdat 6. januara na ime Marica Vojnović, čiji je skrbnik bio umirovljeni financ nadstražar. Na zadnjim koricama fiksirana je izrezana fotografija gospodice Vojnović iz mlađih dana.

Međunarodni dan muzeja i Evropska noć muzeja, ICOM BiH

Muzeji za razlicitost i uključenost

JU „Zavičajni muzej“ Visoko

Autorice izložbe:

Habiba Efendira-Čehić, prof. likovne umjetnosti, kustos muzeja

Dženan Arnavutović, MA italijanskog jezika i književnosti i historije
umjetnosti

Prevod na engleski jezik: Vera Blagojević, MA engleskog jezika i književnosti

Digitalna fotografija: Behudin Alimanović

Tehnička realizacija: Safet Bulbul

Visoko, maj, 2020.

